

Makale Bilgisi / Article Info

Geliş / Received: 05.01.2023

Kabul / Accepted: 20.02.2023

Derleme / Compilation

DOI: 10.55666/folklor.1229916

KLARNETİN ÜÇÜNCÜ OKTAV “LA-Sİ- DO” SESLERİNİN DOĞRU ÇIKMASINI HEDEFLEYEN ÇALIŞMA ÖNERİLERİ

Anıl ÇELİK*

Öz

Bu çalışma, klarinet öğretiminde karşılaşılan “La-Si-Do” seslerinin kolay ve rahat çıkmasını sağlayan altı çalışma önerisi ve iki eser çalışması hazırlanarak ortaya konmuştur. Çalışma da bahsi geçen notaların seçilmesindeki en büyük etkenlerden biri klarineti üflediğimizde doğru ve düzgün olmayan seslerin ortaya çıkmasıdır. Alttan çıkan kalın sesin (doğru olmayan ses) düzeltilmesi için bu çalışmanın gerekli olduğu düşünülmüştür. Özellikle seslere yeni başlayan kişiler bu sesleri halletmeden bir sonraki oktavdaki seslere geçmesi oldukça zor olacaktır. Her çalışma önerisi, bir sonraki aşamayı da hazırlayıp genel tekrarlarla pekiştirilmesi amaç edinilmiştir. Sesleri temizlemek ve doğru entonasyon da çıkışını sağlayabilmek için seslere uygun çalışma önerisi, etüt ve egzersiz yapmanın çözümü kolaylaştıracağı saptanmıştır. Çalışma önerilerini de yaparken, kişi ya da kişilerin yazılan eserleri çalışırken daha rahat çaldığını ve seslerin daha temiz olduğu gözlenmiştir. Bu çalışma da amaç istenen notaların daha kısa zamanda daha verimli, doğru ve çözüm odaklı olmasıdır. “La-Si-Do” seslerini çözümlerken aynı zamanda nüans-tını ve ton kontrolünü sağlamak adına nüans farklarının ayırımı da belirgin bir şekilde yapılması istenmiştir. Böylelikle sadece belirtilen sesleri halletmenin yanı sıra tiz seslerdeki ton kontrolü de sağlanmış olacaktır. Beynin birkaç noktada düşünmesini hedefleyerek oto kontrol sisteminin sadece “La-Si-Do” seslerini değil aynı zamanda bir bütün halinde (pasaj-ton-nüans-entonasyon- artikülasyon vb.) incelenmesi de hedeflenmiştir. Makalede belirtilen seslerde sorun yaşayan ve yaşayacak olan kişi ya da kişilerin izlemesi gereken çalışma önerileri etüt ile zenginleştirilecek biçimde tasarlanmıştır. Etüt, eser, sonat ve konçerto vb. çalışmalarında yol haritası doğru bir şekilde ve rutin olarak tekrarlandığında “La-Si-Do” seslerinde sorun yaşanmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Doğru üfleme pozisyonu seslerin daha temiz ve daha kontrollü çıkmasına yardımcı olmuştur. Diyafram tekniğinin doğru üflenmesi sesin çıkmasını engelleyen alt seslerin daha az çıktığı gözlemlenmiştir. Sesin doğru çıkabilmesi için doğru bir kamış seçimi tercih edilmelidir. Sesi doğru algılayabilen bir kamış belirtilen seslerin çıkışını rahatlattığı tespit edilmiştir. Önerilen egzersizler ile birlikte çalım tekniğindeki gelişmeler sonucunda icracıların yorumlama gücünün daha iyi bir seviyeye çıktığı saptanmıştır. Çalışma önerilerini sistemli ve doğru analiz etme yöntemi karşılaşılan sorunların çözülme sürecini kısaltmıştır.

Anahtar Kelimeler: Nota, Ses, Ton, Pasaj, Etüt

* Doç. Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Sahne Sanatları Bölümü Nevşehir/Türkiye
anilcelik@nevsehir.edu.tr, ORCID:0000-0003-0152-5581

STUDY RECOMMENDATIONS AIMED AT GETTING THE CLARINET'S THIRD OCTAVE "LA- SI- DO" SOUNDS RIGHT

Abstract

This study has been put forward by preparing six study proposals and two works that make the "La-Si-Do" sounds encountered in clarinet teaching easy and comfortable. One of the biggest factors in choosing the notes mentioned in the study is the emergence of correct and irregular sounds when we blow the clarinet. It is thought that this study is necessary in order to correct the low sound (inaccurate sound). Especially for people who are new to sounds, it will be very difficult to move on to the sounds of the next octave without dealing with these sounds. Each study proposal is aimed to prepare the next stage and reinforce it with general repetitions. It has been determined that working out, etudes and exercises in accordance with the sounds will facilitate the solution in order to clean the sounds and ensure their output in the correct intonation. While making the study suggestions, it has been observed that the person or people play the written works more comfortably and the sounds are cleaner. The aim of this study is to make the desired notes more efficient, accurate and solution-oriented in a shorter time. While analyzing the "La-Si-Do" sounds, it was also requested to distinguish the nuance differences clearly in order to provide its nuance and tone control. In this way, besides handling the specified sounds, tone control in high-pitched sounds will be provided. By aiming the brain to think in a few points, he aimed to examine the auto control system not only the "La-Si-Do" sounds, but also as a whole (passage-tone-nuance-intonation-articulation, etc.). The study suggestions that should be followed by the person or people who have or will have problems with the sounds mentioned in the article are designed to be enriched with the study. Etude, work, sonata and concerto etc. In their studies, it was concluded that there was no problem in the "La-Si-Do" sounds in the correct and routine repetition of the roadmap. The correct blowing position helps the sounds come out in cleaner and more controlled way. It is observed that if the diaphragm technique is blown correctly, the lower sounds that prevent the sound from coming out are less. In order for the sound to be correct, a correct reed should be preferred. It has been determined that a reed that can perceive the sound correctly relieves the output of the specified sounds, and that coming up with a solution to the technical infrastructure brings the musicality of the proposals to the fore. It has been determined that the interpretation power of the performers has increased to a better level as a result of the improvements in the playing technique together with the suggested exercises. Analyzing the study proposals systematically and accurately has shortened the process of solving the problems encountered.

Keywords: Note, Voice, Tone, Passage, Etude

Giriş

Müzik insan hayatının her alanında karşımıza çıkan bir sanat dalı olmuştur. Bir sanat dalı olduğu kadar, kitlelere ulaşmada büyük bir rol oynayan ve teknik bir beceri kazandırmanın yolunu da açma fırsatı sunmuştur. Müzik seslerinin aktarım aracı olan çalgılar, müziğin iletilme sürecinin ayrılmaz bir kısmıdır (Yerlikaya, 2019: 36). İlk dönemlerden beri insanlar kendilerini geliştirmiş, çeşitli aletlerden sesler elde etmiş ve müzik yapmaya çalışmışlardır. Bu aletler zamanla farklılığa uğramış ve günümüz çalgı aletlerine dönüşmeye başlamışlardır (Özen ve Albuz, 2017:2). Çalgı aletlerinin dönüşümü doğru sesi elde etme yolu ile şekillenir. Sesin doğruluk tespiti de çalan kişinin işitme yeteneğine bağlıdır. Doğru bir sesin ortaya çıkması, müzikteki cümlelerin ezgisini oluşturan nota geçiş değişikliğinin yüksekliklerine ve ses salınımlarının (frekans) doğruluğunu tanımlayan isimdir şeklinde özetlenebilir (Çotuksözen, 1992: 32). Müziğin doğru bir frekansta icra edilmesi bireysel provaların, etüt çalışmalarının ve egzersizlerin vb. doğru çalışılması çalgı çalma seviyesini hızlandıracaktır. Yazılan eserlerin yorumlanması etütlerin ve çalışma önerilerinin sunduğu teknik problemlerin çözümü aşamasında ortaya çıkar.

Çalgı çalan kişi ya da kişilerin çalgısı hakkında bilgi sahibi olması oldukça önemlidir. Çalgısı, sanatçının bilinçaltı gibidir. Edindiği bilgi birikimlerini notaya aktaran, yeteneğini ve yaratıcılığını çalgısıyla birleştiren bir müzisyen çalgı çalmadaki ustalığı ile temel davranışlarını da sergileyecektir. Çalgı ile uğraşan bireylerin müzikal analizi ve yaratıcılığını da çalgısı ile birleştirebilmelidir. Yorumcu teknik donanımını güçlendirirken bir yandan da kendi yorumlama seviyesini ilerletmelidir.

Çalgı eğitimi müzik eğitiminin en önemli aşamalarındandır. Çalgıyı öğrenme aşaması, çalgı becerisindeki yeteneğini sistematik bir açıdan kazandırma sürecidir (Özmenteş, 2005: 93). Klarnet çalma sistemi doğru pozisyon, doğru nefes kullanımı ve doğru ses çıkarmak çoğu çalgı aletinde de olduğu gibi, klarnette de oldukça önemlidir. Doğru üfleme tekniği, çalgıdan doğru bir ses çıkmasına yardımcı olmakla birlikte diyafram kullanımını da güçlendirecektir. Doğru diyafram kullanımını sesin daha doğru çıkmasını sağlayacaktır. Günlük etüt çalışmalarının her gün düzenli takip edilmesi hem doğru ton elde edilmesine hem de teknik beceriye katkı sağlayacaktır. Çalışmaların disiplin içinde olması kendini ifade etme koşulu, yaratıcılık, zihinsel – bedensel – duygusal kullanımı çalgı sistemindeki bilgi ve beceriyi hızlandıracaktır. Çalgı performanslarında kendini dinleme becerisi önemli bir noktadır. Çalgı çalan müzisyenler, yaptığı hataları zaman zaman duyamayabilir. Bu nedenle kişi çaldığı esnada çalgıyı dinlemeye odaklanmalı ya da ses kaydı vb. cihazlardan yardım alarak seslendirilen eserleri kayıt altına almalıdır. Böylece yapılan hatalar hem daha rahat fark edilebilir hem de bilinçli bir şekilde daha kısa vadede çözüme ulaştırılabilir. İzlenen tüm bu aşamalar sesleri daha kusursuz çalmayı ve daha etkili bir yorum gücü kazandırmayı hedefleyecektir (Özen ve Albuz, 2017:4).

Çalgı çalabilmenin en temel öğelerini ritim, melodi ve armoni oluşturmaktadır. İlkel toplumlarda başlayan ritim duygusu çok önceki dönemlerde de karşımıza çıkmaktadır. Ritim, zamanın belli bir süre içinde eşit ya da değişik sürelerinin küçük parçalara bölünmesiyle oluşturulmuştur. Melodi ve ezgi oluşumu Antik Çağ'dan beri var olan Yunanca “melos” (bir lirik şiir üzerinde söylenen şarkı) kelimesinden türetilmiştir. Melodi tek bir sesle yazılan, kendine özgü biçimiyle müzikal bir fikirdir. Melodinin de en önemli oluşumu ritimdir (Feridunoğlu, 2004: 20). Armoni ise ezgi oluşumunda önemli bir öğe olarak karşımıza çıkmaktadır. Armoni, Yunanca “uyum” anlamına gelen “harmonia” kelimesinden gelmektedir. Aynı anda ya da farklı duyulan seslerin birleşmesiyle ortaya çıkmıştır. Müzikte ezgi ve armoni birbirinden hiç ayrılmayan bir bütünü oluşturmaktadır. Çalgı hâkimiyetinde temel kuralları bilmek ve uygulamak, teknik beceriyi farklı yönleriyle birleştirebilen çok yönlü müzisyeni de ortaya çıkaracaktır.

Çalgı eğitiminde kullanılan metotların seçimi çalgı çalma sürecini etkileyecektir. Batı müziğinde kapsamlı nitelikte sunulan ilk çalgı eğitimi kitabı Sebastian Virdung 1511 yılında yazılan “Musica Getuscht” adlı eserdir. Çalgı çalan kişilerin belli bir düzeyde bilgiler aktaran ve yazılan metotların yaygınlaştırılması çalgı yeteneğine katkı sağlayacaktır (Coelho ve Polk, 2006: 530). Metotlar literatür taraması yapılarak derlenmiştir. Yapılan araştırmada makalenin ana fikri olan “La-Si-Do” seslerine yazılan çalışma sayısının yok denecek kadar az olduğu tespit edilmiştir. Klarnetin önemli tiz seslerinden olan notaların doğru seste icra edilebilmesi belirtilen notaya özgü çalışmaların ortaya konulmasından

geçmektedir. İcra seviyesi aşamaları tasarlama, uygulama ve tepki olmak üzere üç seviyede oluşmaktadır. Tasarlama, notanın zihinde canlandırılan detaylar içinde net olması çalgı çalma esnasında başarılı ve kolay çözüm sunmasını sağlayacaktır. Uygulama, sesin çıkış aşamalarını sağlayan disiplin ve çabanın hareketini gösterecektir. Düzenli çalışma ve performansı tüm yönleriyle daha geniş çapta kontrol altına alınmasına olanak tanıyacaktır. Çalıcının tepkisi, kat edilen çalışmanın içsel sestem gerçek sonuçla karşılaştırılmasıdır. Çalıcının yaptığı hatalar ve icrasını daha iyi noktaya ulaştırabilmesi verilen tepkinin sonucuna, gücüne ve aşamalarına bağlıdır (Yerlikaya, 2019: 38).

Çalgılar arasında günümüze kadar gelen bir diğer çalgı aleti de klarnettir. Klarnet çalgısı ismini Latince “duru ve parlak” anlamına gelen “clarus” sözcüğünden almıştır. “Chaulumeau” (Şalümo) klarnetin atasıdır. Kamışlı nefesli çalgıların genel adıdır (Lawson, 2000: 12). Klarnet tahta üflemlerli bir çalgıdır. Tahta üflemlerli çalgılar arasında en geniş ses aralığına sahip çalgılardan biridir. Klarnetin gelişimi ve çalgının teknik özellikleri seslerin tizlere çıkabilmesine olanak tanımıştır (Önder, 2005: 16). Klarnet beş parçadan oluşur (Bek, Baril, Üst Gövde, Alt Gövde, Kalak) bölümlerinden oluşur. En üst bölümde kamış takılan yere bek ve kamış sabitlemeye yarayan bir bileziğe sahiptir. Tahta nefesli çalgılarda sesin çıkmasını sağlayan düzenek klarnet de beke takılan kamışın titreşimi sayesinde oluşmaktadır. Tahta nefesli çalgılarda ses, ağızlık (bek) ve ağızlığa yerleştirilen kamışın boru içindeki havanın titreşmesi sonucu meydana gelir. Çıkan sesin yüksekliği borunun boyutuna bağlıdır. Borunun boyu uzadıkça ses kalınlaşır, kısalıkça da tizleşir (Çelik, 2018: 15). Klarnette akort yapmak için baril ve kalak açma yöntemi kullanılır. Doğru sesi üfleme, müziğin kalitesini ve etkisini en doğrudan aktarabilen bir durumdur. Klarnette yer alan perdeler nota geçişleri arasındaki ses salınım farklılıklarını ve tını değişimlerini yaratır. Bu fark tiz seslerde de görülür. Klarnetin oktav perdesinin (on ikili perde) yardımıyla tiz sesler meydana gelir. On ikili perde sistemi sayesinde oktav geçişi sağlanmış olur. Oktav geçişi üst seslerdeki armoniklerin daha belirgin duyurulmasını, ses kalitesindeki parlaklığın ve netliğin sebebinin oluşturur (Feridunoğlu, 2004:165).

Çalgı çalan kişi ya da kişilerin bedensel ve zihinsel gelişimi bilimsel olarak kanıtlanmıştır. Kendi yeteneğini keşfeden kişi ya da kişiler, çalışarak yeteneğini ve becerisini daha da verimli hale dönüştürebilir. Klarnette gösterilen yetenek diğer çalgılarda da olduğu gibi müzik ve yorumcunun birleşimidir. Yorumcunun, çalgı çalışmada ortaya koyacağı teknik alt yapısı güçlü olmalıdır. Performanslarda sahnede yetenek teknik problemlerin çözülmesi durumunda ancak ilerlenebilir (Hoeplich, 2008: 13). Teknik problemlerin en önemli faktörü klarnete uyumlu olması beklenen bek (ağızlık) kısmıdır. Sesin rahat ve düzgün çıkması doğru bir bek seçimi ile mümkündür. Klarnet üfleme durumunda verilen sesi iyi algılayabilen kamış seçmek önemlidir. Kamış seçimi, ton, teknik donanım, sesin doğru çıkması vb. yorumcunun performansını etkileyen özelliklerdir. Yapılan ilk kamışlar çok geniş biçimliydi. Eşit genişlikteki ağızlıkların yapılması ile birlikte 1,5 cm. ve 1,35 cm. olan günümüz kamışlar icat edilmiştir. Bugün kullanılan kamış daha kalın ses üretmesini sağlayan ağızlığında kullanılmasına olanak tanımıştır (Casadonte, 1996:9). Ağızlık ve kamışın doğru seçilmemesi sorun yaşanacak notaların katlanarak devam etmesini sağlayacaktır. Notayı temiz çıkarmak bek ve kamış uyumunun dikkatli seçimine de bağlıdır. Verilen ses doğru tonda çıkmıyorsa kamış değişikliğine gidilmelidir. Doğru kamış seçimi yapıldıktan sonra doğru diyafram kullanımına dikkat edilmelidir. Sesin doğru çıkıp çıkmadığı ses analiz aletleri ile kontrol edilmelidir.

Çalıcının kendine olan güveni zekâ ve incelikli bir yaklaşımla kazandırılmalıdır (Lankovsky, 2016:242). Çalıcının önerilere sistemli ve disiplinli yaklaşımı çalgısında kullandığı seslerin daha doğru çıkmasını sağlayacaktır. Seslerin doğru çıkmadığı durumlarda kişinin kendini motive etmesi önemli bir koşuldur. Çalıcının bir etüt çalışırken bile kendine olan güvenini sergilemesi ileride çalınacak olan eser çalışmasının daha çabuk sahneye koyulmasını da sağlayacaktır.

Çalışma önerileri çalışılırken sese doğru girmek, ritim, notanın dili ve nüansı koordineli bir şekilde aktarma sorunu çözümlenmelidir. Hem zamandan tasarruf yapılmasını hem de kısa zamanda daha çabuk yol alınmasını sağlayacaktır. Sese doğru tonda girmek özellikle başka bir çalgı ile birlikte çok daha rahat uyum sağlanmasını ortaya koyacaktır. Etüt, bireysel egzersiz ve çalışma önerileri bu açıdan da oldukça önemlidir. Karşılaşılan notaların sorununu çözmek, bireysel yapılan çalışmadan geçtiği unutulmamalıdır. İcra sürecindeki teknik ve yaratıcılık sorunların çözümü dinleyiciye nihai aktarma durumuna yakınlaştırmasıdır.

Sürecin esas amacının teknik beceri olmadığı, duygusal ve lirik anlatımın önüne geçirilmemesi de gerekir (Glezarova, 2016:222).

Klarnet çalgı çalışmada sesin çıkış noktasını zorlaştıran “La-Si-Do” notalarını doğru ve temiz bir seste çıkarmak oldukça önemlidir. Bunun ilk nedeni notalar doğru bir şekilde çıkmadığı takdirde, ilerde gelecek daha tizdeki notaları çıkarmak daha da güçleşecektir. Seslerin doğru çıkışını öğreten ve sadece bu seslerden oluşan “La-Si-Do” etüt çalışması yok denecek kadar az olması makale araştırmasının önemli amaçlarından biri olmuştur. Belirtilen seslerin seçilmesindeki amaç, verilen notalar çıkartılırken ilk üflendiğinde alttan kalın ve doğru olmayan bir ses çıkmasından kaynaklıdır. Böylece, sese doğru girilemediği tespit edilmiştir. Belirtilen notalar ile yazılan çalışma eserinin ve sesin doğru çıkışını pekiştirecek metotların azlığı dikkat çekicidir. Sesin doğru çıkışı ve tonun doğru kullanımı için sadece doğru pozisyon yeterli değildir. Üfleme durumunda, doğru diyafram kullanımı da çok önemlidir. Klarnette doğru ton çıkışının oluşmasını sağlamak sadece doğru dudak pozisyonu ile sınırlandırılmamalı, bunun yanında diyafram aracılığı ile hava akışını kesintisiz ve doğru bir şekilde dudağa gönderen akış ta çok önemlidir. Ton çıkışının doğru bir şekilde ortaya çıkmasını sağlayan en önemli etkidir. Diyafram kasının doğru kullanılması ve aktarılması etkileyici, güzel ve doğru tona sahip olmak açısından önem arz etmektedir (Sındır, 2016:4).

Yeni başlayanlar için genellikle seslerin en büyük problemlerinden biri de piyano nüansı (ses düşüklüğü) ile girilememesidir. Piyano sesi ile girildiğinde alttan gelen doğru olmayan seslerin çıktığı gözlenmiştir. Seslerin doğru ve temiz çıkması için verilen öneriler ve eser çalışmaları yapılarak pekiştirilmelidir. Çalgıyı öğrenmek ve hız kazanmak için etüt çalışması yapılması en önemli etkenlerden biridir.

Yöntem

Araştırma literatür taraması yapılarak derleme çalışmasından oluşmaktadır. Nitel araştırma dalı olan doküman analizi yöntemine dayalı veri toplama materyalleri incelenmiştir. Doküman incelemesi yazılı ve görsel kayıtların bilgilerini içeren analizleri kapsar (Turgut, 2014:239). Dangain (1707), Rozanov (2014), Lautzenheiser vd. (1999) ve Baermann (1864) klarnet metotları incelenmiştir. Metotlar ayrı taranarak bulgular ortaya konmuştur. Metotlarda yer almış ya da az kullanılmış unsurlar belirlenerek hedef kitlenin ihtiyaçlarını karşılayacak önerilerde bulunulmuştur. Literatür taraması sonucunda kaynakların ve metotların derlenip belirtilen sesleri çalışan çalıcılara fayda sağlayacağı düşünülmüştür. Altı çalışma önerisi ve iki eser çalışması yazılmıştır. Çalışma önerileri ve eser çalışmaları özgün yazılmış yapıtlardır.

Amaç

Araştırmanın amacı, “La-Si-Do” seslerinin doğru ve temiz çıkmasını engelleyen problemlerin nasıl çözülebileceğinin yanıtı aranmıştır. “La-Si-Do” seslerinin seçilmesinin amacı, klarnete üflendiği esnada alttan doğru sesin çıkmamasından kaynaklıdır. Sese doğru girilmediğinde temiz sese ulaşmak mümkün değildir. Bu açıdan, bahsedilen seslerden oluşan öneriler seslerin doğru kullanımını sağlayacaktır. Hem yurt içinde hem yurt dışında mevcut indeksler taranarak, sesin doğru çıkışının uygulanabilmesi ve dikkat edilmesi gereken durumların kapsamlı bir şekilde nasıl çalınması gerektiği anlatılmıştır. Amaçlardan diğeri ise, belirtilen seslerin çıkartılmasında sese düşük nüansta girmenin zor olmasından kaynaklıdır. Sese belirtilen özellikler her yazılan öneri ve eser çalışma aşamalarında gösterilmiştir. Çalışma önerilerini pekiştirirken hem sese doğru, net girmeyi hem de istenen ses yüksekliği ve ritim çalışmaları yapılarak zenginleştirilmesi amaç edinilmiştir. Belirtilen notalar üzerinde yol gösterecek etüt, öneri ve eser çalışması bulmak oldukça güçtür. Bu güçlüğü en aza indirmek açısından da yazılan çalışma önerilerinin ve eser çalışmalarının yararlı olması beklenmektedir. Belirtilen seslerin seçilmesinde önemli etkenlerden diğeri de belirtilen notaların temiz olmayışı ve bir oktav yukarıdaki seslerin rahat çıkmamasından kaynaklıdır.

Çalışma Önerileri- 1

Çalışma Önerileri-1 çalışılırken ilk beş ölçüyü forte üflemek çok önemlidir. Bunun nedeni seslerin forte (güçlü) üflerken sesin çatlamamasına dikkat edilmesinden kaynaklıdır. Özellikle sese girerken doğru tonda girmek, temiz üflemek ve birkaç defa aynı ölçüyü tekrar etmek faydalı olacaktır. Forte-piyano farkını göstermek çalışmada sorunun bir kısmının çözülmüş olduğunu gösterecektir. Sesleri çıkartırken klarnetten çıkan tonu kontrollü bir şekilde aktarmak hedefler arasında olmalıdır. Seslere düşük seste girmek en zor çalışmalardan biridir. Nedeni sesi icra ederken alttan rahatsız eden alt bir ses çıkmasından kaynaklıdır. Çıkan alt sesi ortadan kaldırmak için doğru dudak pozisyonu ilk aşamadır. Dudakları çok sıkmadan ve rahat olması sesin doğru çıkmasını sağlayacaktır.

Çalışma Önerileri- 2

Çalışma Önerileri-2 “staccato ve detachee” arasındaki farkın daha iyi uygulandığı öneridir. Notanın üzerinde yazılan nokta işareti, notanın staccato çalınması gerektiğini anlatmıştır. “Staccato” sesin daha kısa ve daha kesik duyulmasını gösterir. Nokta işareti olmayan notalarında “detachee” daha uzun çalınması gerektiğini göstermiştir. Uzun çalışlarda dil atma işlemi devam etmektedir. Detachee’de nefes ve üfleme pozisyonu çok kısa olmamalıdır. Yazılan öneri, hem sese doğru ve net girmeyi çalıştırırken bir yandan da nüans farklarıyla notalar zenginleştirilmiştir. Ölçüler arasındaki forte ve piyano farkını ortaya koyabilmek için, doğru nota pozisyonunun çözülmüş olması gereklidir. Çözülmemesi durumunda, ses yükseklik farklarını yapmak güçleşecektir. Böylece de notanın temiz çıkmadığı tespit edilecektir. Nüans bakımından da çalışmayı güçlendirmek birden fazla istenen çalışmanın aynı anda uygulanmasını sağlayacaktır. Yazılan bağlı notadan sonra gelen dile dikkat edilmelidir.

Çalışma Önerileri- 3

The image shows two staves of musical notation for 'Çalışma Önerileri-3'. The first staff begins with a forte (*f*) dynamic, followed by a piano (*p*) dynamic, with a crescendo hairpin leading to a decrescendo hairpin. The second staff begins with a piano (*p*) dynamic, followed by a forte (*f*) dynamic, with a decrescendo hairpin leading to a crescendo hairpin.

Çalışma Önerileri-3 ritim çeşitliliğini ve sese doğru girmeyi hedeflerken diğer yandan eseri doğru ritimde çözümlenmesine olanak tanıyacaktır. Birden fazla çalışılması gereken noktayı tek bir öneride birleştirmeyi hedeflemiştir. Çalışma yapılırken parmakların kasılmaması ve rahat bir pozisyonda tutulması sese doğru girişi de etkileyecektir. Sese doğru ve net girilemediği zaman tekrar tekrar çalmak ve üzerine eğilmek ileri ki önerilerde zaman tasarrufu yapılmasını sağlayacaktır. Parmakları perdenin üzerinde yakın tutmak oldukça önemlidir. Nedeni ise geçiş için parmakların hazır da bekletilmesi ve bir sonraki perdenin hazırlanması hızlı pasaj geçişinde önemlidir. Yazılan öneri hem çalma hızını hem de çalgı hâkimiyetini pekiştirecektir.

Çalışma Önerileri- 4

The image shows three staves of musical notation for 'Çalışma Önerileri-4'. The first staff begins with a forte (*f*) dynamic and transitions to a piano (*p*) dynamic with a decrescendo hairpin. The second staff begins with a piano (*p*) dynamic and transitions to a forte (*f*) dynamic with a crescendo hairpin. The third staff begins with a piano (*p*) dynamic and transitions to a forte (*f*) dynamic with a crescendo hairpin.

Çalışma Önerileri-4 klarnette tekrarlanan notaları çalmak oldukça zordur. Tek dil ile çalınan çalgı, tekrarlanan notaların çok temiz çıkmadığını gösterir. Çalışmada tekrarlanan notaları tane tane duyurmak oldukça önemlidir. Dikkat edilmesi gereken husus sesi üflerken çıkan seslerin aynı uzunlukta olmasına dikkat edilmesidir. Ritim çeşitliliği de bir önceki ritme bağlı kalmadan hemen yeni bir ritme adapte olmayı da çalıştırmasıdır. Önerilerin oluşum süreci, belirli notaları çalıştıracak seslerin az olmasından kaynaklıdır. Araştırma, belirtilen notaları hızlandıracak, nota geçişlerini çalıştıracak öneri ve eser bulma aşamalarını sunar. Nota geçişlerinde sorun çıkartan notalar ile ilgili liste oluşturmak araştırmanın oluşum sürecidir. Oluşum süreci oluşturulurken tekrarlanan notaların çalınma güçlüğü de tespit edilmiştir.

Çalışma Önerileri- 5

The musical score for 'Çalışma Önerileri- 5' is written in 7/4 time and consists of five staves. Each staff begins with a treble clef and a 7/4 time signature. The first staff starts with a mezzo-forte (*mf*) dynamic and a piano (*p*) dynamic. The second staff starts with a pianissimo (*pp*) dynamic and a forte (*f*) dynamic. The third staff starts with a mezzo-forte (*mf*) dynamic. The fourth staff starts with a pianissimo (*pp*) dynamic. The fifth staff starts with a forte (*f*) dynamic. The score includes slurs, accents, and dynamic markings.

Çalışma Önerileri-5 seslerin aralık geçişini çalıştırmıştır. Pasaj geçişinde parmakların aynı anda kalkmasını sağlayan bir öneridir. Parmaklar aynı anda kalkmadığında sesler temiz olmadığı gibi ses geçişi de engellenecektir. Çalışma hem sese doğru girmeyi hedeflerken hem de parmak kontrolünün takip edilmesi istenmiştir. Nüans farklarının (*pp-f*) keskin farklarla çalınabilmesi önemli bir aşamadır. Dudak kontrolü ve parmak kontrolü ile çalıcının sesleri daha doğru çıkardığı tespit edilmiştir.

Çalışma Önerileri- 6

The image displays four musical staves for clarinet practice, each showing a sequence of notes with dynamic markings and crescendo/decrescendo hairpins. The first staff starts with a mezzo-forte (*mf*) dynamic. The second staff starts with a piano (*p*) dynamic. The third staff starts with a forte (*f*) dynamic. The fourth staff starts with a piano (*p*) dynamic and ends with a forte (*f*) dynamic. Each staff contains a sequence of notes, with the first two staves having a crescendo hairpin and the last two having a decrescendo hairpin.

Çalışma Önerileri-6 tekrarlanan notaları daha hızlı bir şekilde çalınması istenmiştir. On altılıkları seri ve eşit bir şekilde çalınması önemli bir basamaktır. Hızlı çalarken de notaları aynı eşitlikte ve tane tane duyurulmasına dikkat edilmelidir. Bir yandan crescendo (sesin giderek yükselmesi) ve decrescendo (sesin giderek alçalması) ile seslerin kontrol edilmesi istenmiştir. Öneriler çalışılırken, sese doğru ve temiz tonda girmek gereklidir. Çalışma yapılırken yazılan seslerin doğru pozisyonda üflenebilmesi ve doğru seste devam ettirmeyi hedeflemek önerinin önemli bir aşamasıdır.

Eser Çalışması- 1

Moderato

The musical score for "Eser Çalışması-1" is written in 2/4 time and consists of five staves. The tempo is marked "Moderato". The dynamics are as follows: Staff 1: *mf*, *p*, *f*; Staff 2: *p*, *f*; Staff 3: *f*, *p*, *mf*; Staff 4: *f*, *p*, *f*; Staff 5: *f*. The score includes various musical notations such as slurs, accents, and dynamic markings.

Eser Çalışması-1 şimdiye kadar çalışılan seslerin eser içinde kullanımınıdır. Eseri çalışmadan öneri, etüt ve egzersiz çalışması yapılması eserin daha doğru çalınmasını sağlayacaktır. Nefes işareti belirlenmeli ve aynı yerde nefes alımı sağlanmalıdır. Ritim çeşitliliği esere yoğunlaşmayı ve sıradanlığı ortadan kaldırdığı sonucuna varılmıştır. Dikkat hem parmaklar hem de çıkarılan seste olmalıdır. Bestecinin yazdığı ses yüksekliklerine (nüans) yorumcunun uyması önemli bir basamak olmalıdır. Öğrenilen seslerin eserlerle ortaya konması önerilerin asıl amacının yerine ulaştığını göstermiştir.

Eser Çalışması- 2

Allegro

The musical score consists of five staves of music. The first staff begins with a treble clef, a key signature of one sharp (F#), and a 3/4 time signature. The tempo is marked 'Allegro'. The first staff has a dynamic marking of *p* (piano). The second staff has a dynamic marking of *mf* (mezzo-forte). The third staff has a dynamic marking of *f* (forte). The fourth staff has a dynamic marking of *p* (piano). The fifth staff has dynamic markings of *mf*, *p*, and *f*. The score includes various articulation symbols such as slurs, accents, and dynamic hairpins.

Eser Çalışması-2 eseri ortaya çıkarmak şimdiye kadar edinilen kazanımların birikimini ortaya koymuştur. Eserler yorumlanırken az hata ve doğru seslerle çalınması baştan beri yapılan önerilerin hedefine ulaştığını gösterir. Eseri çalmadan bono okunması ritmi çözümleme sürecini kısaltacaktır. Eserlerin yorumlama esnasında başta önerilerin çalışılarak gelinmesi önemli bir adımdır. Eserin sağlam olabilmesi için alt yapı çalışmasının titizlikle yapılması gerekliliği vurgulanmıştır.

Sonuç

“La-Si-Do” seslerinden oluşan altı çalışma önerisi ve iki eser çalışması sunulmuştur. Çalışma ile ilgili metotlar bulunsa da yazılan sesler için çalışmaların azlığı dikkat çekicidir. Her bir çalışma kolaydan zora doğru giden bir basamakta sıralanmıştır. Öneriler bir önceki çalışmada çalışılan notaların eklenmesiyle zenginleştirilmiştir. Seslerin doğru ve düzgün çıkmasının yanı sıra nüans ve ritim çeşitliliği bakımından da çeşitlendirilmiştir. Seslerin doğru ve temiz olmadığı takdirde daha sonra gelecek tiz seslerin çıkartılmasında güçlük çekildiği tespit edilmiştir.

Sesin doğru çıkartılabilmesi için doğru pozisyonun yanı sıra diyafram tekniğinin de doğru kullanılması gerekliliği tespit edilmiştir. Sesler çalışılırken “legato-staccato ve detachee” farkının da önerilere eklenmesi çeşitlilik kazandırılarak birden çok çalışmanın uygulanması sağlanmıştır. İleri seviyelere ulaşabilmek için sorun yaşanan notaların üzerinde çalışılması bir sonraki aşamayı kolaylaştırdığı saptanmıştır. Çalışma önerilerinin çalışılması hem verilen eserlerin çözümlenme süresinin kısaltıldığını hem de hatalı çalma süresinin azaldığı tespit edilmiştir.

Çalışma önerilerinin çalışılması, yorumcuların yazılan eserleri daha çabuk çıkardığı ve seslerin daha temiz olduğu araştırma ile görülmüştür. Çalışma önerileri ne kadar sabır ve özverili çalışılırsa çözüme ulaştırmanın da bir o kadar kısa olduğu tespit edilmiştir. Belirtilen seslere uygun çalışmanın yapılması çözüm sürecini hızlandırmıştır

Araştırma önerileri yazılırken, tekrarlanan notalarında rahat çıkmadığı görülmüştür. Araştırma başka bir araştırmanın tespitini ve araştırma yapacak konunun da belirlenmesini de sağlamıştır. Belirlenen sesler çıkartılması güç notalardan oluşmuştur. Notalar çalınırken yorumcu kalıcı imzalarını çalarak öneri çalışmasında sergilemiştir. Çalışmaların yaygınlaştırılması henüz tespit edilmemiş notaların gün yüzüne çıkmasını, araştırmalar sayesinde de yeni ve mühim veriler elde edilmesine olanak sağlamıştır. Yeni veriler sayesinde belirtilen notalar için etüt, egzersiz ve eser çalışmasının az olduğu tespit edilmiştir. Sorun yaşanan notalara uygun çalışma önerisi yazılması sorunun daha çabuk çözüldüğünü göstermiştir.

Öneriler

Seslerin doğru ve temiz çıkması çalgıya ayrılan zamanın doğru kullanımı açısından önemlidir. Çalışmaların ayna karşısında ya da ses kayıt cihazı ile desteklenmesi yararlı olacaktır. Sorun olabilecek notaları çözümlenmek yapılan çalışmanın ne kadar titiz yapılması gerektiğini gösterecektir. Doğru ton ve ses kalitesi doğru kamış seçimi ile birlikte olmalıdır. Bunun nedeni rahat olmayan bir kamıştan ses çıkarma güçlüğü ve seste yaşanan olumsuz etkilerdir. Bir eseri çalışmadan eserin pasajlarını çalıştıracak etüt ve egzersiz çalışması bulmak çok önemlidir. Böylelikle, eserin çözümlenme sürecini de olumlu etkileyecektir. Seslerin rahat çıkmasında boğazı sıkmadan üfleme solunum yolunu rahatlatacaktır. Boğazın üflerken rahat olması eseri yorumlarken rahat ve doğru çalınmasını sağlayan etmenlerdendir. Teknik beceriyi, çalışma önerileri ile pekiştirmek pasaj çalışmasına ayrılan süreyi kısaltacaktır.

Kaynaklar

- BAERMANN, C. (1864). *Klarinetten Schule*. Germany: Edition 502.
- CASADONTE, D.J. (1995). *The Clarinet Reed an Introduction to its Biology, Chemistry, and Physics*. Doctor of Musical Arts in the School of Music Electronic Theses: The Ohio State University.
- COELHO, V. ve POLK, K. (2006). *Instrumental Music*: Cambridge University Press.
- ÇELİK, A. (2018). *Bir Nefesle Klarnet*. Edirne: Ceren Yayıncılık.
- ÇOTUKSÖZEN, Y. (1992). *Dil ve Edebiyat Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Cem Yayınevi.
- DANGAIN, G. (1707). *L'A.B.C. Du Jeune Clarinetiste*: France.
- FERİDUNOĞLU, L. (2004). *Müziğe Giden Yol*. İstanbul: İnkılâp Kitapevi.
- GLEZAROVA, M. (2016). *Aspects of Yankelevich's Teaching Methods*. New York: Oxford University Press.
- HOEPRICH, E. (2008). *The Clarinet*. London: Yale University Press.
- LANKOVSKY, M. (2016). *Introduction: Yuri Yankelevich and the Russian Violin School*. New York: Oxford University Press.
- LAUTZENHEISER, T. vd. (1999). *Essential Elements 2000*: Hal Leonard Corporation. ISBN 97806344003141.
- LAWSON, C. (2000). *The Early Clarinet a Practical Guide*. United Kingdom: Cambridge University
- ÖNDER, Ş. (2005). *Klarnetin Tarihsel Gelişimi, Repertuarı ve Orkestradaki Önemi*. Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- ÖZEN, N.S. ve ALBUZ, A. (2017). "Flüt Eğitiminde Ton Kavramının İncelenmesi". *Gazi Üniversitesi NWSA Fine Arts Dergisi*, C.12 S.2, 52-63.
- ÖZMENTEŞ, S. (2005). "Müzik Eğitiminin Boyutları ve Çalgı Eğitimi". *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, C. 6, S.9, 89-98.

- ROZANOV S. (2014). *Clarinet Tutor*: Rusya.
- SINDIR, E. (2016). “Klarnet Üfleme Yönteminde Karşılaşılan Problemler ve Çözümleri”. *Sanat ve Tasarım Dergisi*, S.2, 140-149.
- TURGUT, Y. (2014). *Verilerin Kaydedilmesi, Analizi, Yorumlanması*: Nitel ve Nicel Bilimsel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Anı Yayıncılık.
- YERLİKAYA, G. (2019). *Pisagor, Just ve Tampere Ses Sistemlerinin Keman Eğitimcileri Tarafından Kullanımı Üzerine Bir Araştırma*. Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.